

Jan Trzynadlowski

Nauka o literaturze w pracach Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego

Biuletyn Polonistyczny 23/1-2 (75-76), 269-272

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

NAUKA O LITERATURZE
W PRACACH WROCŁAWSKIEGO TOWARZYSTWA NAUKOWEGO

(1972-1978)

Wrocławskie Towarzystwo Naukowe skupia w swym gronie pracowników nauki ze wszystkich dziedzin wiedzy reprezentowanych we wrocławskim środowisku naukowym. Środowisko to, bardzo liczne i aktywne, to zarówno osiem wyższych uczelni cywilnych, jak placówki Polskiej Akademii Nauk (z Oddziałem PAN włącznie), tudzież liczne instytuty resortowe. Tę właśnie topografię mając na uwadze, zmarły przed dwudziestu z górą laty (1953) Tadeusz Mikulski nazwał Wrocław "archipelagiem nauki".

W obrębie WTN szczególną aktywnością odznacza się Wydział I: Nauk Filologicznych. Założycielami i inspiratorami tego Wydziału byli: wspomniany T. Mikulski (blisko współpracujący z Instytutem Badań Literackich twórca wrocławskiej szkoły oświeceniowej, mistrz i wychowawca takich badaczy, jak Cz. Hernas, R. Kaleta, M. Klimowicz, Z. Gołiński, R. Sobol, R. Wołoszyński), W. Floryan (świąteczny edytor, wydawca "Trybuny Ludów", współpracownik i kontynuator prac J. Kleibera przy edycji "Dzieł wszystkich" J. Słowackiego) oraz językoznawca S. Rospond (m.in. badacz języka J. Kochanowskiego).

Wydział ten skupia przedstawicieli różnych filologii: polonistów, rusycystów, germanistów, romanistów, filologów klasycznych, a także - bibliologów (istnienie tego kierunku w obrębie Wydziału Filologicznego Uniwersytetu oraz Wydziału I WTN jest bardzo korzystne obustronnie: badania nad dziejami książki mają poważne znaczenie i dla filologii, np. K. Maleczyńskiej "Książka francuska we Wrocławiu w XVIII w.", A. Mendykowej "Książka polska we Wrocławiu w XVIII w." czy K. Migonia "Nauka o książce wśród innych nauk społecznych" - to prace sygnowane przez WTN).

Z filologii największą aktywnością odznacza się polonistyka, co jest zrozumiałe, gdy się weźmie pod uwagę liczebność i status naukowy wrocławskich polonistów. Określenie "filologia" ma tu swe uzasadnienie również w fakcie naukowej aktywności językoznawców. Jest rzeczą

charakterystyczną, iż od wielu lat plan wydawniczy WTN zawiera pozycje z zakresu literaturoznawstwa polskiego, które, podobnie jak prace z innych dziedzin, pochodzą z warsztatów naukowych członków Towarzystwa lub też pisane są przez młodszych pracowników nauki pod opieką i kierunkiem członków WTN. Ten mecenat naukowy w stosunku do młodszych badaczy wyraża się również w fakcie dyskusowania tych prac na posiedzeniach naukowych Wydziału I. Wymóg regulaminowy przedstawiania na posiedzeniach wydziałów wszystkich prac kierowanych do druku w wydawnictwach Towarzystwa ma w tym wypadku poważne znaczenie naukowe i dydaktyczne.

W planach wydawniczych WTN znajdują się literaturoznawcze prace bądź członków Towarzystwa, bądź pod ich kierunkiem wykonane "na stopień": doktorskie lub habilitacyjne. Rozprawy doktorskie ogłaszane są z zasady po pomyślnie zakończonym przewodzie i koniecznych melioracjach.

Literaturoznawcze prace polskie wydawane w WTN mają przede wszystkim charakter teoretyczno- bądź krytycznoliteracki, co jest uzasadnione faktem, iż prace historycznoliterackie powstałe w środowisku wrocławskim wchodzą najczęściej do serii literackich poza WTN (np. Instytutu Badań Literackich lub wydawnictw naukowych).

Do takich należy W. Głowiński "System estetyczny Karola Irzykowskiego" (1973), książka uznana przez K. Wykę za "najlepszą z dotychczasowych prac o Irzykowskim", o tyle godna uwagi, iż zamieszczone w niej tezy wyprowadzone zostały z pism krytyka, który systemu estetycznego sensu stricto nie sformułował.

"Powieściom tendencyjnym" E. Orzeszkowej poświęcił swe studium J. Barczyński. Praca ma przede wszystkim charakter teoretyczny, gdyż na materiale pisarstwa autorki "Nad Niemnem" autor sformułował poetykę tendencyjnej prozy fabularnej.

Wyjście historycznoliterackie, lecz ujęcie teoretyczne, ma praca B. Pięczki "Teoria i typologia opowiadania (1945-1963). Z zagadnień struktury narracji" (1975), zasługująca na uwagę przede wszystkim ze względu na fakt, iż jest to na naszym gruncie pierwsza całościowa próba strukturalistycznego uporządkowania i usystematyzowania polskiego

opowiadania okresu lat prawie dwudziestu.

Wyłącznie teoretyczny charakter mają dwie prace J. Trzynadłowskiego: "Rozważania nad semiologią powieści" (1976) oraz "Małe formy literackie" (1977). Pierwsza z nich nie jest monografią, lecz analitycznym ujęciem paru wybranych zjawisk z poetyki powieści, druga zaś zmierza ku określeniu istoty "małej formy": autorowi wyraźnie chodzi tu nie o "krótkość", którą uważa za fakt pochodny w stosunku do wewnętrznej, strukturalnej "małości".

"Teatr Różewicza" S. Gębali jest, wbrew tytułowi, w znikomym tylko zakresie pozycją teatrologiczną. W istocie rzeczy autorowi chodziło w niej o przedstawienie i analizę groteskowej transformacji świata jako metody artystycznej kreacji w obrębie struktur dramatycznych. Praca ma ambicje ujęcia monograficznego, tak samo jak monografia analityczna T. Żabskiego "Poglądy estetyczne Henryka Sienkiewicza", w tym godna odnotowania, że autor musiał dokonać skrupulatnego przeglądu całego dorobku pisarskiego Sienkiewicza, przede wszystkim zaś jego prac krytycznych, by uzyskać usystematyzowaną odpowiedź na pytanie impli-
cite zawarte w tytule pozycji,

Szczegółowe studia i rozprawy z zakresu literaturoznawstwa oraz humanistyki w szerokim znaczeniu zawierają "Litteraria", rocznik pod red. J. Trzynadłowskiego. Do r. 1978 ukazało się dziesięć tomów tego rocznika (dwa dalsze znajdują się w druku). "Litteraria" publikują rozprawy z różnych dziedzin nauki o literaturze, powstałe w ośrodku wrocławskim lub w innych ośrodkach uniwersyteckich we współpracy z Wrocławiem. Normalnym współcześnie tokiem rzeczy w roczniku znajduje się miejsce dla prac z zakresu filmoznawstwa oraz badań nad środkami masowego przekazu. Ogłaszane tu publikacje z wiedzy o filmie powstały przede wszystkim w Pracowni Filmoznawczej Instytutu Filologii Polskiej UWr. (pod kierunkiem J. Trzynadłowskiego), której produktem działań jest tom zbiorowy "Polska szkoła filmowa" (1976), wydany przez WTN.

Poprzez swój Wydział Nauk Filologicznych WTN współpracuje w zakresie literaturoznawczym z Oddziałem PAN we Wrocławiu, Instytutem Filologii Polskiej UWr. oraz z towarzystwami regionalnymi: Karko-

noskim Towarzystwem Naukowym w Jeleniej Górze i TPN w Legnicy (sesje naukowe, wspólne posiedzenia, prelekcje).

Prof. dr Jan Trzynadłowski

RÓŻNE

"ŚLĄSKI KORBUT"

Od dawna zdawano sobie sprawę z potrzeby opracowania regionalnej bibliografii piśmiennictwa śląskiego. Rozwijało się ono na terenie etnograficznie polskim, ale pozostającym już od czasów średniowiecza poza obszarem państwa polskiego. Żyło własnym, swoistym życiem, dążąc do zespolenia się z ojczyzną. Wiele rękopisów i druków śląskich, rozproszonych i zapomnianych, czeka dotąd na ujęcie bibliograficzne.

Nad opracowaniem bibliografii śląskiej pracował już Andrzej Załuski, a w czasach nam bliższych - Kazimierz Piekarski, prace ich jednak uległy zniszczeniu w czasie ostatniej wojny. Wydanie czołowej bibliografii polskiej literatury, "Nowego Korbuta", postawiło niejako na porządku dziennym, jako dalsze stadium prac bibliograficznych, sprawę tworzenia bibliografii regionalnych. Dysponowałyby one o wiele większymi możliwościami dokładnej informacji dla danego terenu.

Zwłaszcza opracowanie bibliografii dla Śląska winno stanowić dokumentację od wieków trwającej polskości tej dzielnicy, zmuszonej walczyć z nalotem obcej kultury. Należy zatem uznać je za pilną potrzebę badawczą, tym bardziej że w XIX w. piśmiennictwo śląskie wydało mnóstwo druków, a także wiele czasopism lokalnych zawierających obfity materiał literacki. To samo odnosi się do czasów powstań śląskich i plebiscytu, które wydały obszerne piśmiennictwo, obecnie rozproszone i trudno dostępne, wymagające opisu bibliograficznego, będącego zarazem dokumentacją ówczesnych wypadków politycznych.